

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการที่ประชาชนมีสุขภาพดีเยี่ยมจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวและประเทศชาติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา ก็ย่อมต้องการประชาชนที่มีสุขภาพดีมาช่วยในการพัฒนาประเทศ สุขภาพย่อมมีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกรูปทุกนาม ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีทรัพย์สินหรือยากจน เชิญใจก็ตาม และปัญหาสุขภาพนี้จึงเป็นปัญหาสำคัญของโลก ถึงแม้จะเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า โลกปัจจุบันได้เจริญก้าวหน้าไปไกลมาก แต่โรคภัยไข้เจ็บและอุบัติเหตุต่าง ๆ ก็นับเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อสุขภาพคล้ายกับเป็นเงาตามตัวของความเจริญเหล่านั้นตลอดมา ในเรื่องความสำคัญของสุขภาพนี้ ดูแรนต์ (Durant) ซึ่งเป็นนักเขียนและนักปรัชญาชาวอเมริกันได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า "สุขภาพของประชาชนย่อมสำคัญยิ่งกว่าความมั่งคั่งของประเทศชาติมากมายนัก" (สุชาติ โสมประยูร 2527 : 14) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยเรียน อันจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต นอกจากนี้แชมเบอร์เลน (Chamberlain 1966 : 153) ยังกล่าวไว้ว่า "สุขภาพของนักเรียนเป็นเรื่องที่ทางโรงเรียนและครูจะต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง" เพราะตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนและจะส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ คุณหญิงอัมพร มีสุข (อ้างถึงในวรุณี สุรสิทธิ์ และคณะ 2519 : 9) กล่าวว่า "สุขภาพอนามัยทางร่างกายและจิตใจของผู้เรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา จึงมีการพัฒนาทางการศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยได้กำหนดวิชาสุขศึกษาไว้ในหลักสูตร นอกจากนี้ยังสอดแทรกเนื้อหาสาระของวิชาสุขศึกษาไว้ในวิชาอื่น ๆ อีก เช่น วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา....."

สุชาติ โสมประยูร (2523 : 9) กล่าวว่า "การศึกษากับสุขภาพเป็นของคู่กันและยากที่จะแยกออกจากกันได้ ถ้าขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว อีกอย่างหนึ่งก็จะ

คำร้องอุรอกไต่อย่างยากลำบาก เพราะในชีวิตจริงนั้นคนเราจำเป็นต้องศึกษาเพื่อดำรงไว้ซึ่งสุขภาพและเพื่อปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันคนเราก็จำเป็นต้องมีสุขภาพที่สมบูรณ์ด้วย เพื่อที่จะศึกษาและใช้การศึกษานั้นให้เป็นประโยชน์

จากการศึกษาภาวะสุขภาพนักเรียนในชนบททั่วประเทศไทยโดยกองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัยในระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2524 พบว่า นักเรียนประถมศึกษาในชนบท เป็นโรคพื้นได้ถึงร้อยละ 56.23 โรคเรื้อรังร้อยละ 16.58 น้ำหนักต่ำกว่าปกติร้อยละ 8.61 โรคของระบบทางเดินหายใจส่วนบนร้อยละ 8.46 ขาดสารอาหารร้อยละ 4.84 เลือดจางร้อยละ 2.69 (นงลักษณ์ กิริติบุตรและคณะ : 8 - 10) นอกจากนี้จากรายงานการปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนของแพทย์ และรายงานการปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนของพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่อนามัยที่ไม่ใช่แพทย์ ของกองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัยประจำปีการศึกษา 2526 ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า จากการตรวจสุขภาพนักเรียนโดยแพทย์พบโรคถึงร้อยละ 49.00 จากจำนวนนี้ได้รับการรักษาร้อยละ 43.2 ได้รับความแนะนำโดยไม่ได้รับการรักษาร้อยละ 56.7 และจากการตรวจสุขภาพนักเรียนโดยพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่อนามัยที่ไม่ใช่แพทย์ พบโรคถึงร้อยละ 65.48 ได้รับความรักษาร้อยละ 42.75 ได้รับความแนะนำโดยไม่ได้รับการรักษาร้อยละ 57.25 โรคที่พบส่วนใหญ่คือ โรคพื้นๆ โรคผิวหนัง สุขภาพไม่สมบูรณ์ โรคตา

ผลการศึกษามหาภาวะสุขภาพและรายงานการปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นในชนบทหรือในกรุงเทพมหานครก็ตาม ยังมีปัญหาทางสุขภาพอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย ได้มีการรับเอาเทคนิควิธีใหม่ๆ ในด้านการสอน การบริหาร เข้าไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนแต่ก็ยังมีปัญหาทางสุขภาพของนักเรียนปรากฏอยู่ และถ้าไม่รีบหาวิธีแก้ไขแล้วปัญหาเหล่านี้ก็จะคุกคามสุขภาพของนักเรียน ชะงักการพัฒนาการทางบ้านสุขภาพ ซึ่งจะเป็นผลสืบเนื่องไปถึงการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชน ควร เริ่มที่กลุ่มเด็กและเยาวชนก่อน เพราะเป็นวัยที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางบ้านสุขภาพได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ นอกจากนี้กลุ่มเด็กและเยาวชนยังเป็นวัยที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนอันเป็นสถานที่ที่เหมาะสมที่จะช่วย

พัฒนาความรู้ทาง ด้านสุขภาพอนามัย สร้างทัศนคติค่านิยม และการปฏิบัติที่ถูกต้องจน เกิดเป็น สุขนิสัยที่ดีแก่เด็ก เพราะสุขภาพของคนเรานั้นเป็นผลโดยตรงจากสุขปฏิบัติ (สุชาติ โสภประยูร 2526 : 31) ซึ่งอาศัยครูสอนสุขศึกษา นอกจากนี้การดำเนินงานสุขศึกษาใน สถานศึกษาจะให้ใ้ค้ผลนั้นต้องอาศัยงานอนามัยโรงเรียน หรือโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน อันประกอบด้วย การจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ การบริการสุขภาพในโรงเรียนและการ สอนสุขศึกษา บุคลากรที่สำคัญที่จะดำเนินการให้มีสิ่งเหล่านี้ขึ้นได้คือ ผู้บริหารโรงเรียน อันได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน จริ่งอยู่การสอนสุขศึกษาใน โรงเรียนนั้นครูสุขศึกษากระทำไ้ได้ ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ส่วนสำคัญส่วน อื่นของโปรแกรมสุขภาพในโรงเรียนนั้นจะต้องอาศัยความรับผิดชอบ และการสนับสนุนโดย ตรงจากผู้บริหารด้วย อันได้แก่ การจัดอาคารเรียน การจัดแต่งห้องเรียน การตรวจสุขภาพ นักเรียน ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านบริการทางสุขภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียน ควรจะจัดให้

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงควรจะได้มีการศึกษาวิจัยสภาพการ จัดบริการสุขภาพใน โรงเรียนตามสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังตามการรับรู้ของผู้บริหารในโรงเรียน มัธยมศึกษา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินงานการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง "การ เปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพ ที่คาดหวัง เกี่ยวกับการบริการสุขภาพในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารในโรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลที่ได้จากการ วิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาางานการจัดบริการสุขภาพในโรงเรียนให้ บรรลุผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับการจัดบริการสุขภาพ ในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษากับผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น
2. ศึกษาเฉพาะสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังในสภาพปัจจุบันของการ จัดบริการสุขภาพในโรงเรียนเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้น เชื่อถือได้และวัดได้แม่นยำตรง
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารในโรงเรียนถือว่าเป็น ข้อมูลที่ผู้บริหารตอบด้วยความตั้งใจ และตามความเป็นจริง

คำจำกัดความในการวิจัย

สุขภาพ หมายถึง ภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี สุขภาพมิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแต่ความปราศจากโรค หรือทุพพลภาพ เท่านั้น

บริการสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานซึ่งกระทำโดยแพทย์ ทันตแพทย์ ครู และบุคลากรอื่น ๆ โดยมีมุ่งที่จะตรวจ ส่ง เสริมและคุ้มครองสุขภาพของ นักเรียน และทุกคนในโรงเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งบริการสุขภาพในโรงเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. การบันทึกสุขภาพ
2. การตรวจสุขภาพนักเรียน
3. การปฐมพยาบาลและการรักษาพยาบาล
4. การจัดโภชนาการในโรงเรียน
5. การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
6. การซึ้งน้ำหนักและวัดส่วนสูง
7. การวัดสายตาและทดสอบการได้ยิน

8. การช่วยเหลือนักเรียนพิการ
9. โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน
10. การแนะแนวสุขภาพ
11. การส่งเสริมสุขภาพจิต
12. การส่งเสริมสุขภาพครู

สภาพที่เป็นจริงของการบริการสุขภาพ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดและดำเนินงานบริการสุขภาพในโรงเรียนของตน ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

สภาพที่คาดหวังของการบริการสุขภาพ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดและดำเนินงานบริการสุขภาพในโรงเรียน ที่คาดว่าจะสามารถจะเป็นไปได้ในปัจจุบัน หากบุคลากรในโรงเรียนของตนมีความตั้งใจจริงเอาใจใส่ พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินงานบริการสุขภาพในโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

การรับรู้ หมายถึง การแปลหรือตีความหมายจากสิ่งที่ได้เห็น ได้ยินหรือสัมผัสได้ จากอวัยวะสัมผัสอื่น ๆ